

2023.190

Archeologienota Kieldrecht Gemenestraat 6 aanpassing

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

29-2-2024

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Kieldrecht Gemenestraat 6 (provincie Oost-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen meer dan 5000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Deze archeologienota is een aanpassing van de in akte genomen archeologienota met ID 28414. Omdat het ontwerpplan is gewijzigd, dient deze nieuwe archeologienota opgesteld te worden. Enkel het ontwerpplan en de beschrijving van de geplande werken zijn aangepast, inhoudelijk is er voor het overige niks veranderd; de projectcode, de overige plannen en het advies zijn niet gewijzigd.

Het plangebied, 28 606m² groot, heeft een langgerekte, noordwest-zuidoost georiënteerde vorm en grenst in het noordwesten aan de Gemenestraat. Op het terrein is een hoeve gelegen, bestaande uit een vrijstaande woning aan de straatzijde en meerdere loodsen en stallen (voor varkens en kippen) erachter en verspreid over het terrein. Rond de woning is een tuintje aanwezig, tussen de loodsen en stallen zijn zowel verharde als onverharde zones aanwezig. Onder de varkensstallen zijn mestkelders aanwezig. In het zuidoosten hoort een deel van het omliggende akkerland ook tot het plangebied.

Het plangebied bevindt zich in de landelijke omgeving tussen de kernen van Kieldrecht (ca. 1,5km naar het noorden) en van Verrebroek (ca. 2,5km naar het zuiden). Het is gelegen in de Kieldrecht polder, die in 1653 pas werd ingedijkt nadat deze zone moedwillig werd geïnundeerd tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Voordien was dit gebied sterk onderhevig aan zeeverking; na indijkingen in de volle middeleeuwen werd er aan turfwinning gedaan, maar enkele grote overstromingen in de 14de eeuw zorgden ervoor dat de invloed van de zee terug groter werd. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied wordt aangeduid is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Voor de ruime regio is redelijk veel ouder kaartmateriaal beschikbaar gezien het militaire belang van deze grensregio nabij de Schelde en Antwerpen in de Tachtigjarige Oorlog, maar dat is niet gedetailleerd op perceelsniveau en gezien de latere indijking is het moeilijk om kaarten van voor 1653 te koppelen aan bvb. de Ferrariskaart. Op de Ferrariskaart wordt de Gemenestraat al aangeduid, en is er langs deze straat bebouwing te zien op het plangebied. De rest van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. Wat opvalt is de langwerpige, smalle percelering loodrecht op de Gemenestraat, dit is ook nog herkenbaar in de huidige perceelsgrenzen. De midden 19de-eeuwse kaarten (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) tonen 2 gebouvvolumes in de noordoostelijke hoek van het terrein, de rest van het plangebied is onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Ook op de topografische kaarten van 1863, 1892 en 1909 is dit te zien. De gebouwconfiguratie lijkt gewijzigd op de kaart van 1928, mogelijk is op dat moment de huidige woning reeds aanwezig (naast enkele losse gebouwen errond). In 1971 is de huidige woning te zien, met erachter een grote stal, die op de luchtfoto van 1979-1990 iets is uitgebreid. De rest van het terrein is in gebruik als landbouwgrond. In de decennia nadien breidt de hoeve geleidelijk uit, en worden meer en meer loodsen opgericht en verdwijnt de landbouwgrond. Ca. 10 jaar geleden werd de stal die in 1971 al te zien was, gesloopt; dit was een onderkelderde varkensstal.

De lagere ligging van de Kieldrecht polder en het krekenslandschap zijn duidelijk herkenbaar op het digitale hoogtemodel. De zandrug waarop de bewoningkern van Kieldrecht zich ontwikkelde ten noorden van het plangebied, en het kunstmatig opgehoogde havengebied ten oosten van plangebied, zijn goed zichtbaar als hogere zones. Het detail van het hoogtemodel toont dat het plangebied ook onderhevig is geweest aan een kunstmatige ophoging, vermoedelijk ontstaan bij de bouw van de diverse landbouwloodsen en stallen. Het maaiveld van het noordwestelijke en centrale deel van het terrein bevindt zich rond +3m TAW, terwijl dit in het zuidoosten daalt naar ca. +2,25m TAW. Mogelijk is de iets hogere ligging van het noordwestelijke deel een natuurlijk gegeven, maar dit is niet met zekerheid vast te stellen. Op de bodemkaart worden van noordwest naar zuidoost verschillende bodemsoorten aangegeven op het terrein, variërend van matig natte zandbodems met duidelijke ijzer en/of humus B horizont in het noordwesten, tot matig natte lemig zandbodem zonder profiel centraal, en (matig) natte licht zandleembodem zonder profiel in het zuidoosten. Het is opmerkelijk dat er in de beschrijving van de bodemkaart geen melding wordt gemaakt van eventuele ontvening van deze gronden.

In de nabijheid van het plangebied (straal 1km) vond nog maar amper archeologisch onderzoek plaats. Bij een grootschalig boor- en proefsleuvenonderzoek naar aanleiding van de herinrichting van de onbevaarbare Noordzuid Verbinding tot een kreekstelsel ten oosten en ten zuiden van het plangebied werden voornamelijk greppels aangetroffen, die verband houden met het draineren van het natte gebied in functie van landbouw, of met de organisatie van het akker- of weiland. Aanwijzingen voor bewoning werden in het onderzoeksgebied niet aangetroffen. Opvallend was dat er niet overal kleiige fluviatiele afzettingen (van de overstromingen) werden aangetroffen, op meerdere plekken werd een (deels bewaarde) podzol aangetroffen onder de bouwvoor. Dit duidt er op dat de zeewerking niet overal een even grote invloed had. De andere gekende locaties bevinden zich op enige afstand ten zuidoosten en duiden op vondsten aangetroffen bij veldkarteringen en te dateren in de steentijden of de late middeleeuwen en nieuwe tijden.

Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een eerder lage archeologische verwachting worden toegekend. Deze gronden waren lange tijd onderhevig aan zeewerking, waarna ze in de late middeleeuwen mogelijk gebruikt werden voor turfwinning. Na nieuwe inundaties in de 16de en 17de eeuw, werd het plangebied pas vanaf midden 17de eeuw opnieuw beschikbaar voor landbewerking door de inpoldering in de 1653. Er werden wegen aangelegd waarlangs er verspreide bewoning ontstond, zo was er aan de straatzijde zeker al bewoning in ca. 1777. De archeologische waarde van de eventueel nog aanwezige sporen van deze bewoning is niet zo groot. Bewoningssporen die dateren van voor de inpoldering worden niet verwacht op het terrein. Daarnaast dient ook rekening gehouden te worden met de uitbouw van de hoeve sinds het laatste kwart van de 20ste eeuw, met de aanleg van loodsen en stallen, veelal onderkelderde, en verhardingen. Hierdoor werd het maaiveldniveau kunstmatig aangepast; de kans dat er hierbij bodemverstoringen hebben plaatsgevonden waardoor het archeologische niveau op minstens een deel van het terrein is verstoord, is reëel.

De geplande werken behelzen niet het volledige terrein, maar concentreren zich vooral in het noordwestelijke deel van het plangebied. In deze zone worden de verharding, de woning, enkele loodsen en bijgebouwen, een voedersilo, een varkensstal, een kippenstal, een graansilo en 2 voedersilo's gesloopt. Vervolgens wordt een aaneengesloten constructie opgetrokken, bestaande uit een woning met kantoor (300m²), een machineloods (1080m²), 2 aardappelbewaarloodsen (2 x

1800m²) en een overkapping (1200m²), en daarrond een nieuwe verharding. In de achterste bewaarloods wordt een zuidelijke zone van 835,76m² onderkelderd (80 à 120cm diep. Bij de woning wordt een regenwaterput van 30 000 liter voorzien, en een septische put. Dit nieuwe gebouw komt centraal te liggen, zodat er langs de noordoostelijke grens van het terrein een verharde doorgang wordt gecreëerd die doorloopt tot aan de akker achteraan het terrein. Op de overgang van de verharding naar de akker wordt de bestaande verharding over een oppervlakte van 79m² opgebroken en heringericht als wasplaats voor landbouwmachines. Achter het nieuwe gebouw worden een kippenstal omgevormd naar een landbouwloods; een varkensstal wordt deels gesloopt en herbouwd tot een loods (600m²) voor opslag van pootgoed, met eronder een hemelwaterkelder van 344m² (hiervoor wordt de bestaande aalput hergebruikt), en met bijhorende laadkaai van 168m² groot; en er wordt een rechthoekige vijver van 426m² en 2m diep aangelegd, net naast de plek waar op heden al een buffervolume aanwezig is. Langs de zuidwestelijke grens wordt een wadi van 882m² (196 x 4,5m) en ca. 45cm diep aangelegd. Aan de grenzen van de bebouwde zone wordt een groenscherm aangeplant, bestaande uit een haag en bomen op regelmatige afstand van elkaar. Er moet rekening gehouden worden met een algemene bodemverstoring van 40 à 60cm diep ter hoogte van de zone die onderhevig is aan de werken. Enkele ingrepen zullen dieper gaan: de kelder (835,67m²) onder de aardappelbewaarloods, de vijver (426m²), de hemelwaterkelder (344m²) en de laadkaai (168m²) bij de nieuwe loods en verspreide, puntsgewijze verstoringen door funderingspunten en nutsvoorzieningen. Er wordt hierbij opgemerkt dat het grootste deel van de werkzone op heden reeds bebouwd en verhard is, met de aanwezigheid van kelders onder de varkensstallen (1 stal nog aanwezig, 1 enkele jaren geleden afgebroken). Deze huidige invulling zal eveneens een verstoring van 40 à 60cm hebben veroorzaakt, en plaatselijk dieper voor de kelders, waardoor de geplande werken maar een beperkte verstoring van nog onverstoorde bodem zullen veroorzaken. Het langwerpige buffervolume (882m², 196 x 4,5m en ca. 45cm diep) is de enige grotere bodemingreep die buiten de huidige bebouwde/verharde oppervlakte valt. De grotere bodemingrepen (kelder, laadkaai, vijver, buffervolume) hebben een gezamenlijke oppervlakte van 2391,67m²; deze zijn verspreid gelegen en bevinden zich dus grotendeels op reeds verstoorde zones.

Het plangebied kent een eerder lage archeologische verwachting, maar de aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek niet vastgesteld worden. Door de uitbouw van de hoeve sinds het laatste kwart van de 20ste eeuw, waarbij landbouwgrond stelselmatig werd bebouwd en verhard, zal er reeds een bepaalde mate van bodemverstoring hebben opgetreden. De geplande werken beperken zich hoofdzakelijk tot deze reeds verstoorde zone. Mogelijk zullen de werken op enkele locaties van eerder beperkte omvang wel nog onverstoorde zones aansnijden, maar een verder vooronderzoek van deze kleine zones zal op dergelijk terrein met een lage archeologische verwachting niet resulteren in kenniswinst. In het kader van de geplande werken wordt bijgevolg geen verder vooronderzoek geadviseerd.

Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij het onverwacht aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.